

מגד

ירחחים

227

סיון תשע"ח

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

לפעמים תעורר על האדם רוח טהרה לאהבה את ה' אהבה בלא מצרים... וזה בא ממקום עליון בודאי, הנה שעה כזאת לא יעזוב בודאי. ואף שעל ידי השתוקקות האהבה יתבטל מתלמוד תורה מציאות קטן ר"ד

את הקדושה והטהרה, החסידות וקדושת המדות, רוממות הנפש, אהבת ה' ואהבת ישראל, הכל בכלל שקידת התורה אשר באהבתה שגה תמיד". שקידת התורה עשויה להביא את האדם לאהבת ה' ואהבת ישראל.

כל זה במישור הפרט, כלל ישראל אוהב את ה' בצורה טבעית ולכן מקבל על עצמו את שמירת התורה, המבטאת אהבת ה': "רק מצד אהבת ד' הגדולה הנטועה בישראל נטתה האומה תמיד לבקש שמירה דיוקית והרחבה רבה במעשי התורה והמצוה, ע"כ באהבה קבלה האומה עליה גזירות חכמים... וע"כ נתפשטו גזירות חז"ל וסייגי התורה בישראל, מפני שהם נאותים לנפש האומה, האוהבת את ברית אלהיה באהבת שמו ית' הנקרא עליה, והיא מבלטת את אהבתה הפנימית הזאת שרשפיה רשפי אש שלהבתיה, ע"י הוספת דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים בפועל" (עין אי"ה שבת פרק ראשון עג).

במסכת מגילה (ל"ב.) למדנו שמשם תיקן להם לישראל שיהיו שואלים ודורשים הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג. הר"ן מקשה, שהרי למדנו במסכת פסחים (ו.) שדורשים בהלכות החג שלושים יום לפני החג? הרב מסביר שלפני החג עסקו בהלכות החג ובחג עצמו עסקו בלימוד תורה לשמה: "דביום טוב עצמו אינו מטעם תכלית לימוד התורה, רק מטעם דבר בעתו רצוי לפני הקב"ה" (מציאות קטן צ"ב), ולכן ביום טוב עצמו אפשר לעסוק גם באגדה ואילו לפני יום טוב צריך לעסוק בהלכה כדי לדעת כיצד לנהוג הלכה למעשה.

חג השבועות הוא זמן מתן תורה, בזמן זה ה' התגלה לישראל על הר סיני, ההתגלות האלוקית הייתה נוראת הוד, טמנה בחובה תחושה של אהבת ה' נשגבה, שהיא תכלית התורה כולה כמו שלמדנו. לימוד התורה החל רק אחרי מעמד הר סיני. ייתכן וזו משמעות המשפט בפיוט שאנו אומרים בליל הסדר: "אילו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו", הקרבה להר סיני היא קרבת ה', קשר של חיבור שהוא אהבה, והשלב הבא הוא מתן תורה. בחג השבועות אנו חוזרים לחוות את האירוע של מתן תורה, ולכן בחג עצמו יש מצווה ללמוד תורה לא למטרה מסוימת אלא כדי להתקרב לה' ולהגיע למדרגה של אהבת ה'. שלושת האהבות: אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל שעמדו למרגלות הר סיני מתחברות יחדיו.

הרב בניהו ברונר

ראש בית מדרש במכללה האקדמית צפת

הרב במאמר זה מלמד אותנו ש"בתורה ג' עניינים. הלכה, הוא למעשה בחובת האיברים. אגדה, לחובת הלבבות לבאר פרטי חובת הלב הגדולים והרחבים, ג' תיקון המידות, שעיקרם להוציא הרעות המושרשות... (שם), כל יהודי צריך להקדיש זמן של לימוד לשלשת התחומים בהם עוסקת התורה: הלכה, אגדה ותיקון המידות. מאידך חז"ל מלמדים אותנו "שלעולם ילמוד אדם מה שלבו חפץ" (עבודה זרה י"ט.), ולכן מדריך הרב: "כשירגיש... בזמן מהזמנים יותר מוכשרים לדבר הלכה, כי לא כל השעות שוות, אז אות כי עת רצון להלכה... ואם ירגיש בעצמו בזמן מהזמנים שרעיוניו מלוטשים להבין באגדה... ישים לבו לזה בזמן ההוא. וכשמוצא עצמו שלבבו ער ומשתוקק להוציא ממנו חלאת מדותיו הרעות, יקח לו מועד אז להרחיב חוג בינתו מזה" (שם).

לפעמים מתעוררת אצל האדם רוח טהרה לאהבת ה', התעוררות זו: "מעוררים אותו מהשמים, יכין עצמו לקראת ה' אלוקי מרום, אבינו אשר אהבת עולם אהבנו". יש זמנים שאדם חווה חוויות רוחניות נעלות, שלא ניתן להגדירן, ובזמן הזה לא ניתן להדריך את האדם מה עליו לעשות, ונראה שהוא לא עושה שום פעולה מעשית. הרב מחדש שלמרות שבזמן זה האדם יתבטל מלימוד תורה: "אף שיקר מאוד ריבוי תלמוד תורה, מכל מקום חיבת אהבת ה' היא תכלית כל תקוה... כדי לקיים מצות אהבת הש"י נדחה תלמוד תורה לפי שעה כיוון שהעת גורמת" (שם). חידוש גדול מחדש לנו הרב. מצוות תלמוד תורה שהיא מצווה תמידית בכל רגע שאדם פנוי ויכול ללמוד, נדחית מפני אהבת ה'.

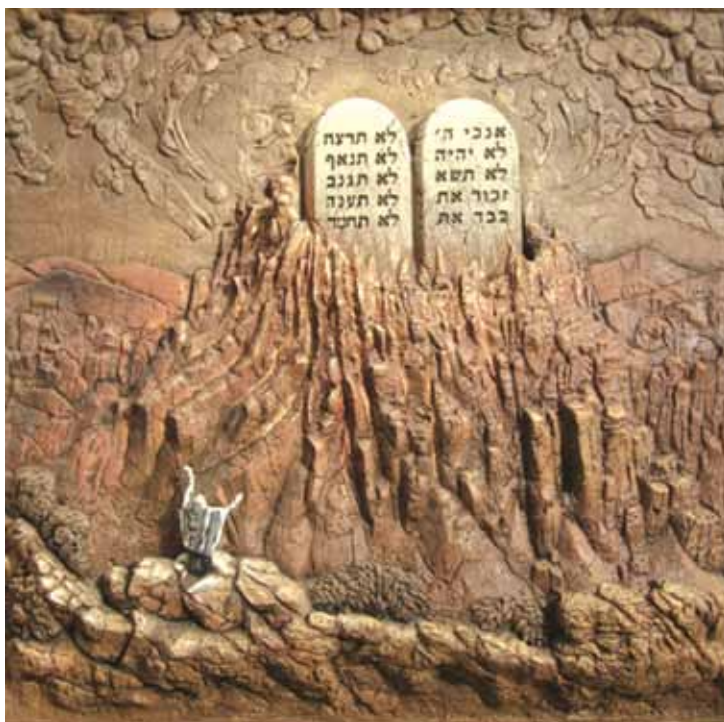
ובמאמר אחר מסביר הרב: "תכלית תורה הקדושה היא בשנים בכללם: שעל ידה נקנה לנו השלמות, זיכרון הש"י שנזכרו תמיד ונאהבו, אשר זה מצד עצמה היא מעלה עליונה מאד... גם עוד עיקר מטרתו של הקב"ה היא המעשים הנמשכים מסדר התורה הקדושה" (מציאות קטן סימן פ'), מאמר זה מסביר את דברי הרב במאמר הקודם, אהבת ה' היא התכלית, ולכן לעיתים מצוות אהבת ה' דוחה תלמוד תורה.

הדרך לזכות באהבת ה' היא על ידי לימוד תורה: "אי אפשר לזכות לאהבת ה' יתברך כי אם על ידי התורה וכמו שכתוב בספרי: "ואהבת את ה'" כיצד? "והיו הדברים האלה" וכו' (מאורות הראי"ה). בהספד על אבי חותנו הרב בנימין רבינוביץ כותב הרב: "הגאון החסיד ר' בנימין ז"ל, שקיפל

ספירה צל האהבה הגדולה

הוא שאינו מועיל, אבל בעמלו של תורה מועיל. אמר ר' יודן 'תחת השמש' אין לו, למעלה מן השמש יש לו.

מילים אלו של המדרש מבארים לנו שיש לחלק בין עמל של תורה, שיש לו ערך, לעמלו של האדם, העמל החומרי המעשי, שאין לו יתרון. יש לנו לשאול, מה בין זה לחובה להביא את "עומר ראשית קצירכם אל הכהן"?

בחודש סיון אנו מסיימים את ספירת העומר, ספירה שמלווה אותנו כבר ימים רבים. הסיום של ספירת העומר בחג השבועות מזמן לנו אפשרות להתבונן על כל מהלך הספירה במבט כולל דווקא מתוך סיומה של הספירה בבחינת 'הכל הולך אחר החיתום'. ספירת העומר בפסוקי התורה פותחת בציווי:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וְהִבַּאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן: (ויקרא פרשת אמור)

עיון בביאור הרב קוק על עניני ספירת העומר ב'עולת ראיה' יכול לשפוך לנו אור חדש על אותה הבאת העומר:

מן השעורים, מאכל בהמה, בא העומר, וכשהנפש הבהמית מתעלה לעליוניות מקורה, ובכוחה העז היא נוטה לקודש ולטהרת האמת, האהבה העזיזה האלוהית חוגגת את חג קדשה, והאומה כולה, כשהיא מקרבת את כחותיה החמריים, המתפשטים בכללותה, להיות קודש לה, מתאחדת היא ברצונה עם רצון אלהי עולם ה', וברית האהבה והשווית הנטיות בדרך החיים, שבמהלכה של ההנהגה האלוהית בעולם, השלמה במקום קדשה, ובמהלכה של האומה המקודשת כולה, הולכת היא נקבעת ע"י פעולת קודש זאת, ואהבת עולם נקבעת בין ה' ובין ישראל עם קרובו. (עולת ראיה א', ספירת העומר עמ' תיז)

הבאת העומר, שהוא מאכל בהמה, לה' מסמל את ראשית המסע שלנו. מסע מתחיל בפסח, כאשר מטרתו להוציא את האדם מ'עמלו' כפי שמתאר המדרש, שהיא עבודתו החומרית, שאין לה יתרון ולהפוך דווקא עמל זה למקור ל'אהבה עזיזה אלקית החוגגת את חג קודשה' כלשונו של הרב. חג השבועות, כפי שמסביר הרב, אינו חג של התנתקות מן החומריות אל עולם של מעל המציאות. שבועות הינו חג המציין שלאחר תהליך ארוך הפן החומרי,

מדרש רבה על פסוקים אלו כדרכו מביא פסוק מן הכתובים, שמתוך הבנתו קורא לנו להבין הבנה מעמיקה את עניין ספירת העומר:

'דבר אל בני ישראל והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן' הדא הוא דכתיב (קהלת א) 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש' (מדרש רבה ויקרא פרשה כ"ח פסקה א')

הפסוק בקהלת המבטל לכאורה את חשיבות עמל האדם נראה כבלתי קשור לחלוטין למצוות הבאת העומר. מצוות הבאת העומר הינה מעשה שבקדושה, מנחה לה', מה למנחה זו ולעמלו של האדם תחת השמש?

בהמשך המדרש ניתן אולי למצוא רמז:

...אמר ר' שמואל בר נחמני: בקשו לגנוז ספר קהלת שמצאו בו דברים שהם נוטים לצד מינות. אמרו: כך היה שלמה צריך לומר: 'מה יתרון לאדם' יכול אף בעמלה של תורה במשמע! חזרו ואמרו אילו אמר בכל עמל ושתק, היינו אומרים אף בעמלה של תורה במשמע הוא, הא אינו אומר אלא 'בכל עמלו'. בעמלו

צער הנשמה

נקיפות המצפון, העולות בלב,
הן קולותיה של הנשמה.
הנשמה חפצה,
להתעלות בלי הפסקה,
וכל עצירה של תנועת העלייה,
מצער אותה.
ודאי ודאי,
שירידה ונסיגה,
דוקרים את הנשמה,
אלא שאם הירידה,
היא משמעותית וקבועה,
היא מאבדת את כל תחושותיה,
כולל תחושת הכאב.
אבל, כשהנשמה בריאה וערנית,
היא מצטערת צער גדול ונוקב,
על כך שהיא עומדת במקום אחד,
במקום להתפתח ולהתעלות
עד אין סוף
צעד זה יוקד בלב כמו כדור אש,
וכאשר האדם יודע להתגבר,
ולחזור אל מסלול העלייה,
אותה האש תהפוך
למקור אנרגיה וחיים,
אז תחזור הנשמה לתנועתה,
הרגילה והטבעית -
תנועת העלייה,
ותביא עמה התפרצות
של רגשות עונג ושמחה.

(על פי אורות התשובה טו, ג)

הבהמי, בו האדם שקוע "מאכל
הבהמה" שלו מתעלה מעלה
מעלה יחד עם כל הכוחות
החומריים להיות קדש לה'. אם
מצליח עם ישראל להעלות את
המציאות החומרית שמתחת
השמש למקומו הגבוה מעל
השמש, מתגלה אהבת ה'
הגדולה לעם ישראל מתוך
אחדות הרצון של עם ישראל
עם הרצון האלוקי. הרצון
האלוקי הוא שלא נשאיר את
עיסוקינו המעשיים מאחור,
ננטוש את אותו עמל חומרי,
ונתעלה למקומות, שלרגע
נשכח מאותו עמל, ובתוכנו
נמשיך לרצות לחזור אליו,
כי לכאורה הוא חיינו. הרצון
האלוקי הוא שניקח בספירת
העומר הארוכה את עולמינו
החומרי אתנו לעבוד את ה'.
מתוך עבודת האדם, המרוממת
את כל עולמו המעשי החומרי,
יחד עם עולמו הרוחני, לגובה
של קדושה, לא נוצר פער בין

הרצון האנושי לרצון האלוקי. האדם אינו מתנזר מהמציאות
הסובבת ומעסיקה אותו אלא מרומם ומתרומם איתה, ומתוך
כך מתגלה אהבת עולם. מתן תורה מן השמיים, המרוממת
את כל העולם המעשי - את כל עמלו של האדם לגובה של
קדושה, הוא העניין של חג השבועות החותם את ספירת
העומר. בחג שבועות איננו מתבדלים מן החמץ המציין את
הטבע הגס והחומרי, אלא להפך מתוך כוחה של תורה אנו
מביאים מנחת חמץ לה', את שני הלחם למקדש. הבאת מנחת
העומר מתירה את השימוש בתבואה החדשה במדינה, מחוץ
למקדש, אולם במקום הקודש במקדש המנחות החדשות
אסורות עד הבאת שתי הלחם. כדי שנוכל להתחיל מחדש
תקופה של הבאת מנחות חדשות, כדי שגם הקשר שלנו עם
הקב"ה יושלם וגם בתוך המקדש תתגלה ה'אהבה העזיזה', אנו
מחוייבים לעבור תקופה של ספירה המסוגלת לגשר בין הצעד
הראשון של חיבור האדם ומעט מהעמל שלו לה' במנחת
העומר אל התכלית שהיא הבאת כל כוחותינו החומריים לידי
ביטוי במנחת חמץ במקדש בשבועות. זוהי נקודת השיא אליה
מביאה אותנו ספירת העומר - אהבה גדולה ושלמה אהבת
עולם.

הרב יהונתן אורן
מכון טל

מדברי מרן הרב בחגיגת בית הקרן הקיימת לישראל.

וכל יהודי יש לו חלק בארצנו הקדושה, וד' אמות בארץ- ישראל הן תמיד שלו, קניינו ונחלתו מאז ומעולם, והריהו נחשב לבעל-קרקע. וגם בזמן שארץ ישראל גזולה היא מאתנו בידי אומות-העולם, אין גזילה זו מפקיעה את זכותנו, והארץ ממקומה עומדת, הקרקע שייכת לעם ישראל.

אמנם הלכה היא, שגם אם "קרקע אינה נגזלת", הרי היא נכבשת, ויפה כוחו של כיבוש להפקיע את זכות הבעלות, אבל הלכה זו שקניין באמצעות כיבוש, יכול הוא להפקיע בעלות, אמורה היא רק במקום קניין רגיל של כסף כוחו יפה להפקיע בעלות, להעביר בעלות על נכסים דלא נידי מרשות אחת לרשות אחרת. לא כן באדמת ארץ ישראל שעליה אמרה תורה "והארץ לא תמכר לצמיתות, כי לי הארץ" (ויקרא כה, כג), ואין שום קנין בעולם שיכול להפקיע, אפילו את הזכות שיש לכל יחיד מישראל על חלקו באדמת הקודש, על אחת כמה וכמה שאין כל יכולת לשום קנין, ואף לא לכיבוש, להפקיע את זכותה של כנסת ישראל כולה מנחלת קודשה.

אבל, מכיון שאנחנו, "גוי צדיק שומר אמונים", משתדלים אנו שכל האפשר יהיה כיבושנו בדרך של שלום, ע"י קנין כסף, שלא תהיה לאומות העולם שום טענה וטינה עלינו, כפי שאמרו חז"ל (בראשית רבה פע"ט, ז) שעל "שלושה מקומות אין אומות העולם יכולים לומר גזולים הם בידיכם" - מכיון ששילמנו מחירם בכסף מלא - מערת המכפלה, חלקת השדה בשכם (הכוללת את כל הרגריזים והר- עיבל- רבנו בחיי בראשית כג, כ) וגורן ארונה היבוסאי, היינו הר המוריה.

וכך אנחנו חוזרים ומחדשים את זכותנו וקניינו בארצנו, גם בכח הנצחי של נחלת ד' נחלה שאין לה הפסק, וגם ע"י קנין כסף רגיל ומקובל. וברוכה הקרן הגואלת, הקרן הקיימת לישראל אשר קיבלה על עצמה

התפקיד הגדול הזה, גאולת הארץ בכספו של עם ישראל, ובצדק נוכל לקרוא בפתיחת שערי הבית, שהוא עתיד להיות מרכז למעשה הגאולה: "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים!" ("ההד", סיון, תר"ץ. מועדי הראי"ה).

דברי הרב שנאמרו - היו יפים בשעתם וכוחם יפה גם בימינו אנו.

ליקטה וערכה שושנה רייך

בראשית קיץ תר"ץ, נערכה חנוכת בית "הקרן הקיימת לישראל" ברוב עם ובהתרגשות.

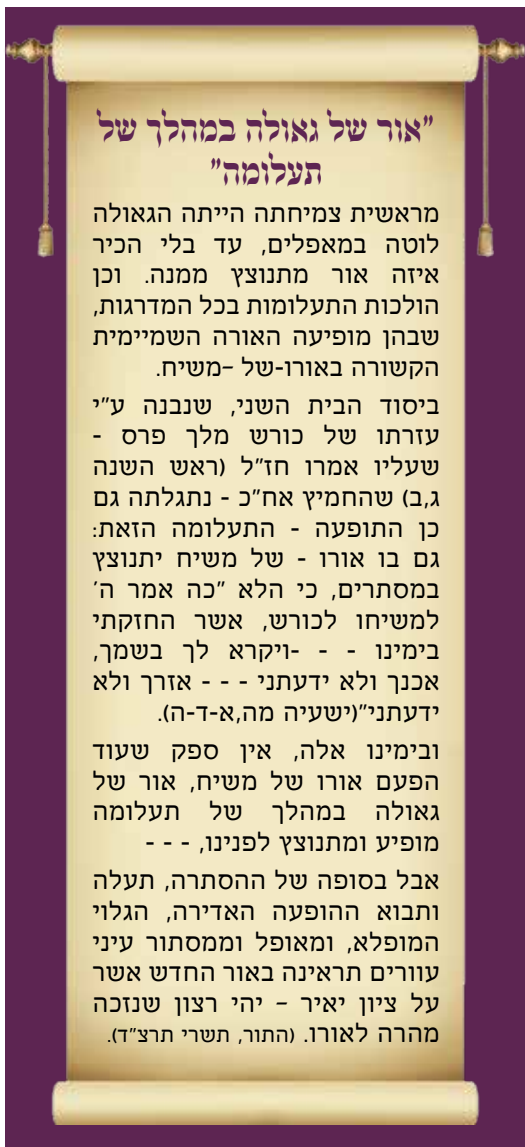
בפעילות הברוכה של הקרן הקיימת בגאולת אדמת ארץ ישראל, ראה הרב נדבך חשוב בקרוב הגאולה או כלשונו "מפתח הגאולה". הוא קרא בכל עוז לתמוך, לתרום ולסייע בידה למלא את ייעודה.

ואכן כמעט בכל בית יהודי בתפוצות "הקופסה הכחולה" מצאה לה מקום כבוד. גם בבתי"ס בארץ, בכל כיתה התנוססה ה"קופסה הכחולה" וכל תלמיד ותלמידה נהגו להביא תרומה שבועית.

במעמד חגיגי זה עמד מרן הרב בשערי הבית המפואר שהוקם במרכז ירושלים החדשה ואמר:

ישעיהו הנביא אומר: "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" (כ"ו, ב). נביא- הנחמה מזכיר שתי תכונות מיוחדות, שהן סגולות-קודש של כנסת ישראל: שמירת אמונים - היינו הנאמנות לברית הכרותה בינו לבין הקב"ה: וגוי צדיק - שהוא עושה צדקה וגומל חסד. צידקת עמינו זאת אינה רק בדברים שבין יחיד ליחיד, אלא גם ביחסי עמים, אנחנו שואפים ליחסי צדק ויושר עם כל עם ולשון. ומשום כך משתדלים אנו שגם הכיבושים ההכרחיים שלנו, יהיו בדרך של צדקה וחסד, מודרכים באמת ואמונה.

כשאנו חוזרים עכשיו לארצנו, אנו כובשים אותה לא בחיל ולא בכוח, כי אם בדרך של שלום, ואנו משלמים במיטב כספינו בעד כל שעל מאדמתנו, אף על פי שמעולם לא פקעה זכותנו מעל אדמת ארצנו הקדושה, כדברי הקדמון רבי נחשון גאון ז"ל, הקובע שיכול כל אדם מישראל להקנות אגב-קרקע, גם אם לכאורה אין לו שום קרקע, הואיל

כי שם צוה ה' את הברכה

בהיות הרב בארצות הברית, בא אליו יהודי והודיע לו כי הוא עולה לארץ וביקש ממנו ברכה.

השיב לו הרב: וכי עכשיו אתה זקוק לברכה ממני? והרי אתה עולה לארץ שהיא מקור הברכה, ומקרא מלא הוא בספר תהלים "כי שם צוה ה' את הברכה".

נחשון גאון ז"ל, הקובע שיכול כל אדם מישראל להקנות אגב-קרקע, גם אם לכאורה אין לו שום קרקע, הואיל

מגד ירחים

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב" הרב קוק 9 ת.ד. 31098, י-9131002
טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908
בשיתוף המשרד לשרותי דת
betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
עריכה: שושנה רייך
עיצוב גרפי: ש. יוסטמן